

نابسامانی مقررات

حکمرانی نامطلوب در کنار نبود شفافیت موجب بحران در صندوق‌های بازنشستگی شد

شهاب‌الدین رحیمی
روزنامه‌نگار

نکردند. این روند به گونه‌ای پیش آمد که تا سال ۶۹ دولت عملاً هیچ‌گونه پرداختی درازای سهم حاکمیتی و سایر بخش‌ها به صندوق‌های بازنشستگی نداشت. درواقع قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، بدون در نظر گرفتن آثار مالی قوانین مختلفی که قدرت اعتباری موجود در صندوق‌ها را به مرور زمان کاهش می‌داد، سال‌های متمادی این قوانین روی هم انباشته شد و در نیمه دهه ۸۰ با سرعتی بسیار نجومی این اتفاق رخ داد. قوانینی همچون بازنشستگی زود هنگام و امثال آن نیز به این شرایط سرعتی بیش از پیش داد و به این ترتیب تعهدات صندوق‌ها افزایش یافت. اما با نگاهی دقیق‌تر به صورت‌های مالی صندوق‌ها می‌توان دریافت که بدهی دولت به صندوق‌ها به دو بخش تقسیم می‌شود: بدهی مربوط به قوانین و مقررات که هزینه‌های سنگینی را به صندوق‌ها تحمیل کرده و بدهی‌هایی که در صورت‌های مالی صندوق‌ها محاسبه شده است. عمده این بدهی‌ها بابت بدهی دولت در سهم کارفرمایی است که خود دولت در نقش کارفرما بوده و عملاً نه تنها سهم حاکمیتی را پرداخت نکرده که سهم کارفرمایی نیز در اختیار صندوق‌ها قرار نگرفته است. با توجه به حجم بزرگ دولت در اقتصاد ایران رقم بدهی‌های دولت در اثر قوانین تحمیلی بسیار افزایش می‌یابد. همچنین در صندوق‌های بازنشستگی در دهه ۶۰ به دلیل حجم بالای افراد شاغل در مقابل افراد ازکارافتاده و بازنشسته و ترکیب جمعیت جوان و شاغل در مقابل سر باز زدن دولت از پرداخت سهم خود به صندوق‌ها - علاوه بر پرداخت حقوق افرادی که به آنان متعهد بود، باقی‌مانده‌ای نیز وجود داشت و روند رشد بدهی‌های دولت، صندوق‌ها را با بحران مواجه نکرد. در دهه ۶۰ مقدار باقی‌مانده توسط صندوق‌ها سرمایه‌گذاری نشد و دولت به عنوان کمک به هزینه‌های جنگ باقی‌مانده حساب‌ها را نیز به صرف هزینه‌های جاری خود رساند و عملاً سرمایه‌گذاری صورت نگرفت.

شفافیت در دولت یازدهم

درمجموع مهم‌ترین عملکرد دولت یازدهم را درباره صندوق‌ها می‌توان ایجاد شفافیت بیشتر و شناساندن وضع موجود صندوق‌های بازنشستگی نامید. به عبارتی همگی، اعم از کارشناسان و دستگاه‌های مختلف، متوجه وضعیت نابسامان صندوق‌ها شدند؛ در این راستا دولت یازدهم در شفاف‌سازی وضعیت اقتصادی نیز عملکرد قابل‌قبولی داشته است. دولت در برنامه ششم نیز سازوکار اجرایی مناسبی برای حل وضعیت صندوق‌های بازنشستگی پیش‌بینی کرده است که در آن قوانینی در قالب قانون خدمات کشوری برای ساماندهی وضعیت صندوق‌ها در نظر گرفته شده است که البته باید به تصویب مجلس نیز برسد.

در حال حاضر برآوردهای صورت‌گرفته در صندوق‌های بازنشستگی عدد دقیقی را از بدهی‌های دولت ارائه نداده‌اند. طبق اظهارات وزیر کار در کمیسیون‌های تخصصی مجلس، میزان بدهی دولت به صندوق‌های بازنشستگی بالغ بر صد هزار میلیارد تومان است. این رقم اعلامی از سوی ریعی نیز با دیدگاه کارشناسی درون صندوق‌ها در ظاهر اختلافاتی دارد که با احتساب آثار مالی قوانین تحمیلی دولت به صندوق‌ها به رقم بیش از ۴۰۰ هزار میلیارد تومان می‌رسد. همان‌طور که در ادامه تشریح خواهد شد این بدهی‌ها طی بیش از چهار دهه جمع شده و اکنون به دلایلی، چون تغییر ساختار جمعیتی، بحران اقتصادی سال‌های اخیر و نبود شفافیت در صندوق‌های بازنشستگی، گریبانگیر بودجه عمومی دولت یازدهم شده‌اند. به عبارتی نهاد دولت در ایران چهار دهه است که تعهدات خود را در برابر نیروی کار اجرایی نکرده است و دستمزد بازنشستگی یا ازکارافتادگی کارمندان خود را نیز پس از ۳۰ سال خدمت در دستگاه‌های مختلف با روش‌های نامتعارف برداشت از بودجه عمومی تأمین می‌کند. حال آنکه صندوق‌های بازنشستگی در بسیاری از کشورها کارکردشان مانند تأمین‌کننده سوخت موتور توسعه کشور است و با سرمایه‌گذاری‌های خود هم نسل بازنشسته و ازکارافتاده را به شیوه مناسبی تأمین می‌کنند و هم با ورود سرمایه به بخش‌های مختلف اقتصادی موجبات رشد و توسعه آن بخش را فراهم می‌آورند.

قوانین تحمیلی

در قوانین مربوط به صندوق‌های بازنشستگی، سه درصد سهم دولت، هفت درصد سهم شخص بیمه‌شده و در نهایت ۲۰ درصد سهم کارفرماست که در کل هزینه ۳۰ درصدی، سهم بخش‌های مختلف، به تفکیک و با دربرگرفتن بحث درمانی را نیز دربرمی‌گیرد. اما نقطه آغاز بحران زمانی بود که پیش از انقلاب قوانین و مقرراتی به صندوق‌های بازنشستگی تحمیل شد و دولت در طول سالیان پیش و متعاقباً پس از انقلاب نیز از پرداخت سهم حاکمیتی و کارفرمایی خود سر باز زد. به عبارت دیگر، گروه‌های مختلفی چون رانندگان، خادمان مساجد و از این قبیل قشرها سهم کارفرمایی را به صورت کامل تقبل کردند، برای صندوق‌ها هزینه تراشیدند و در مقابل، بدهی‌های ناشی از سهم خود درباره گروه‌های خاص و همچنین سایر گروه‌ها را به صندوق‌ها پرداخت

عملکرد دولت
یازدهم را درباره
صندوق‌ها
می‌توان ایجاد
شفافیت بیشتر
و شناساندن
وضع موجود
صندوق‌های
بازنشستگی
نامید.